

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

จุดมุ่งหมายของการใช้ระบบการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อต้องการส่งเสริมให้ประชาชนเคยชินต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง โดยการให้อำนาจและสิทธิในการพิจารณาเลือกบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมเป็นผู้ปกครองใน ระดับตำบลและหมู่บ้านเป็นตัวแทนระดับต้นในการติดต่อกับหน่วยราชการและเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้า ระบบการเลือกตั้งกำนันจะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย ก็เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเข้าร่วมในการเลือกตั้ง โดยการมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมและการใช้สิทธิ เป็นไปด้วยความอิสระ ปราศจากอิทธิพลบีบบังคับหรือการหวังสินจ้างรางวัล

จากประวัติความเป็นมาของการปกครองไทยในอดีต เราได้ให้สิทธิแก่ประชาชน ในการเลือกตั้งผู้ปกครองในระดับกิ่งกวางมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ศ. ๑๑๖) นับว่าเป็น การเลือกตั้งระบบแรกที่ไทยนำมาใช้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนก็ไม่ได้ให้ความสนใจ เท่าที่ควร เห็นได้จากจำนวนร้อยละของการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย มาก กล่าวคือในตำบลและหมู่บ้านที่ผู้เขียนเข้าไปทำการศึกษาวิจัย มีประชาชนไปใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งกำนันเพียงร้อยละ ๑๕.๐๔ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และไปใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเพียงร้อยละ ๔๕.๕๓ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ใน การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นอื่น อาจมีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแตกต่างจาก หมู่บ้านและตำบลที่ทำการวิจัย แต่อย่างไรก็ตามจำนวนการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะ มากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ทั้งปัจจัยที่เกี่ยวกับประชาชนเอง ซึ่งได้แก่การเห็นคุณค่าของสิทธิและความสำคัญของการเลือกตั้ง และปัจจัยอื่น ๆ อีกหลาย ประการ เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม อันได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ระบบความสัมพันธ์ของ สมาชิกในสังคม ปัจจัยทางด้านภาระหน้าที่และความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผล ทำให้ประชาชนต้องอพยพไปทำมาหากินในขณะมีการเลือกตั้ง นอกจากนี้การไปใช้สิทธิออก เสียงเลือกตั้งยังขึ้นอยู่กับกำเนินการเลือกตั้งของเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบ อันได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ และการกระตุ้นให้มาใช้สิทธิออก

เสียงเลือกตั้ง การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง และยังขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์การเลือกตั้งกำหนด
ผู้ใหญบ้านซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนดเองอีกด้วย

การศึกษาการเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญบ้านในบั้นนี้ จะมุ่งวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไปหรือไม่ไปใช้สิทธิและลักษณะการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของ
ประชาชน ซึ่งมีหลายประการได้แก่

พื้นฐานความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองของประชาชน

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า การนำระบบการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ
ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ให้โดยผลหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับประชาชนเป็นสำคัญ
เพราะเป็นการให้สิทธิทางการเมืองแก่ประชาชนในการตัดสินใจเลือกตัวบุคคลมาใช้อำนาจ
ในทางการเมืองการปกครองแต่ประชาชนจะใช้สิทธิที่ตนได้รับหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการเห็น
คุณค่าและการเห็นความสำคัญของสิทธิเหล่านั้นมากน้อยแค่ไหน หากประชาชนเห็นคุณค่า
และเห็นความสำคัญของสิทธิดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมอยากเข้าร่วมในการใช้สิทธิของตน ยิ่ง
หากเขารู้ว่าผู้ที่ตนเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ใช้อำนาจและรักษาผลประโยชน์แทนเขาอย่างแท้จริง
ย่อมจะได้รับความสนใจไปใช้สิทธิออกเสียงมากขึ้น^๑ ก่อนที่ประชาชนจะเห็นคุณค่าและความ
สำคัญของการใช้สิทธิทางการเมือง ประการแรก ประชาชนจะต้องรู้ว่าตนเองมีสิทธิดังกล่าว
หรือไม่ ประการที่สอง จะต้องคิดว่าสิทธิที่ตนได้รับนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และประการ
สุดท้าย จะต้องเห็นคุณค่าของสิทธิดังกล่าวว่ามีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย
รู้ถึงผลดีของการใช้สิทธิและผลเสียของการนอนหลับทับสิทธิ

การที่ประชาชนจะรู้และเห็นความสำคัญในคุณค่าของสิทธิดังกล่าวนี้ ขึ้นอยู่กับ
พื้นฐานการศึกษาและโอกาสที่จะศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ เป็นสำคัญ กล่าวคือนอกจากจะได้
รับความรู้จากสถาบันการศึกษาในระดับต้นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองอย่าง
เพียงพอแล้ว ควรจะได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากการพูดคุยกับญาติพี่น้อง

^๑ กระทบ หองธรรมชาติ, "ปัญหาการเมืองของประเทศไทยที่กำลังพัฒนา", ใน อมร
รักษาสัตย์ (รวบรวม), ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, พระนคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘. หน้า ๔๕.

และเพื่อนฝูง จากสื่อมวลชนต่าง ๆ อีกด้วย

สำหรับสภาพทางการศึกษาของประเทศไทยเรานั้น ประชาชนได้รับการศึกษาน้อยและอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะแล้วประชาชนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น และยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งประมาณร้อยละ ๒๕ - ๓๐ ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ทั้งนี้เพราะส่วนหนึ่งไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเลย และส่วนหนึ่งได้รับการศึกษาระดับต้น แต่ต้องเห็นทางและละทิ้งการอ่านเขียนไปเป็นเวลานานโดยไม่มีโอกาสได้รับการฝึกฝน^๒ และนโยบายทางการศึกษาในระดับดังกล่าวก็ไม่ไต่ถามที่จะให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองการปกครอง ที่มีอยู่บ้างก็อยู่ในรูปของการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง แต่เนื้อหาสาระมีน้อยและอยู่ในวงแคบ รวมทั้งมุ่งที่จะสอนให้คนปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของศาสนา เป็นคนดีของสังคมและรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นให้นักเรียนตระหนักถึงหน้าที่ของพลเมืองด้วยการเป็นทหารรับใช้ชาติ ต้องเสียภาษีอากรให้แก่อำนาจ^๓ มากกว่าการสอนให้เห็นคุณค่าของการเข้าร่วมในทางการเมืองการปกครอง และการเรียนการสอนเป็นไปในรูปการท่องจำเพื่อการสอบมากกว่าการเรียนให้ลึกซึ้งเพื่อนำไปปฏิบัติ ประกอบกับโอกาสที่จะศึกษากายนอกโรงเรียนและการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองจากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ใดแก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ก็มีน้อยมาก ทั้งนี้เพราะชอบขายการกระจายข่าวยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท มีสื่อมวลชนเพียงประเภทเดียว คือ วิทยุ ที่มีชอบขายกว้างขวาง ซึ่งประชาชนในชนบทสามารถรับฟังได้ แต่การจัดรายการก็ไม่ไต่ถามส่งเสริมอย่างจริงจังในเรื่องการ

^๒ คณะอาจารย์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันในสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕. หน้า ๑๖๐.

^๓ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖. หน้า ๑๒๐ - ๑๒๑.

^๔ สุวิทย์ ยิงวรพันธ์, "การพัฒนาการเมืองในระดับมูลฐาน", การพัฒนากับความมั่นคงของชาติ, (รายงานการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ครั้งที่ ๒ ของสมาคมไทย - อเมริกัน), พระนคร : ยุทธนาการพิมพ์, ๒๕๑๔. หน้า ๗๗.

เผยแพร่วรรณคดีทางคานการ เมืองการปกครอง แคมุงทางคานการให้ความบันเทิงที่ไรสาระ
เป็นส่วนใหญ่ ๕ ควยเหตุคังกล่าวจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจและเห็น
คุณค่าในการ เขารวมทางการ เมืองการปกครองคองขางนอย

อย่างไรก็ตาม สำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่
ประชาชนในชนบทรูวากการเลือกตั้งคืออะไร รูวาทนเองมีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ และมีความ
คิดวากการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ควรกระทำ เห็นวากการไปลงคะแนนเสียงเลือก
คังเป็นลักษณะที่ดีของพลเมือง กล่าวคือโดยเฉลี่ยประชาชนในชนบทเห็นวากการออกเสียง
เลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ควรกระทำถึงร้อยละ ๘๘.๑๗ และเห็นวากการเลือกตั้ง เป็นลักษณะที่ดีของพล-
เมืองร้อยละ ๘๑.๓๘ ๖

ถึงแม้ประชาชนส่วนใหญ่จะรูวาทัวเองมีสิทธิเลือกตั้งและคิดวากการเลือกตั้ง เป็นสิ่ง
ควรกระทำ แต่เป็นที่น่าสัง เกตวากในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรแต่ละครั้ง มีประชาชนไปใช้
สิทธิออกเสียงเลือกตั้งคองขางนอย ส่วนใหญ่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิออก
เสียงเลือกตั้ง มีเพียงครั้งเดียวที่ไปใช้สิทธิเกินกว่า ๕๐ คือการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ปี
พ.ศ.๒๕๐๐ แต่เป็นการเลือกตั้งครั้งที่มีการทุจริตและมีการใช้เล่ห์เหลี่ยมอิทธิพลมากที่สุด ๗
สำหรับการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนอยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ
การเลือกตั้งกำนัน มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเพียงร้อยละ ๑๕.๐๔ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
และการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมีผู้ไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ ๔๕.๕๓ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ประชาชนเพียงแคกรู้และเห็นความสำคัญของการ
เลือกตั้ง โดยไม่เห็นถึงคุณค่าของการเลือกตั้งว่ามีผลตอการ เมืองการปกครองในระบบ
ประชาธิปไตยอย่างไร และถึงแม้จะมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ควรปฏิบัติ

๕ รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรค
ตอการปกครองระบอบประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๕.

๖ รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรค
ตอการปกครองระบอบประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า ๘๕ - ๘๖.

๗ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), ประวัติศาสตร์ชาติไทย, พระนคร. โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา
๒๕๑๒. หน้า ๕๒๐.

แต่ถือเป็นหน้าที่ทางค่านจริยธรรมและเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติตามความต้องการของรัฐมากกว่าความสำคัญในทางการเมือง^๔ และอาจมีปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ เช่น เวลา ระยะทาง การขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์และขาดการกระตุ้นจากรัฐ เป็นต้น

จากการศึกษาถึงเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ตอบว่า เพราะต้องการใช้สิทธิของตนมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ กล่าวคือ ประชาชนไปใช้สิทธิเพราะเหตุผลดังกล่าว ร้อยละ ๓๔.๒๑ และจากผลการวิจัยของกรมการปกครอง ได้ศึกษาผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๑,๑๓๖ ราย ตอบว่าไปใช้สิทธิเพราะเหตุผลเดียวกันนี้ คิดเป็นร้อยละถึง ๘๑.๒๕^๕

ปัจจัยทางค่านสังคม

การเมืองการปกครองมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมจนไม่อาจจะแยกกันได้ ในทางสังคมวิทยาถือว่า การเมืองการปกครองเป็นวิธีการจัดระเบียบทางสังคมประการหนึ่ง เพราะเป็นการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และแนวทางให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และจุดมุ่งหมายอันสำคัญของระบอบการปกครองทุกระบอบ ต้องการให้สมาชิกในสังคม อันใดแก่ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างสะดวกสบาย สงบสุขและมีความปลอดภัย สังคมจะเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับการจัดรูปแบบที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันการนำระบอบการปกครองใด ๆ มาใช้ให้ใคร่ผลและมั่นคงสมความมุ่งหมายย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานทางสังคมของประชาชนเป็นสำคัญ

^๔ รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖.

^๕ กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน, โรเนียว, ๒๕๑๓. หน้า ๑๕.

รายงานการวิจัยนี้ สืบมาโดยการสุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลที่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๑๑ ตำบล ใน ๑๑ อำเภอของ ๑๑ จังหวัด.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลักษณะพื้นฐานทางสังคมของประชาชนมากกว่าระบอบอื่นใด เพราะเป็นระบอบที่ทำให้สิทธิแก่ประชาชนจัดระเบียบทางสังคมด้วยตนเอง หลายประเทศต้องประสบกับปัญหาในการนำระบอบนี้มาใช้ ทั้งนี้เพราะลักษณะทางสังคม อันได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อถือ ระบบเครือญาติ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคน ระหว่างกลุ่ม ฯลฯ ไม่เอื้ออำนวย^{๑๐} แต่ในบางสังคมก็สามารถใช้ได้ผล เช่น อังกฤษและอเมริกา จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน

สำหรับลักษณะทางสังคมที่มีผลโดยตรงต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านของประชาชนในชนบท ไคแก

๑. ค่านิยม

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมหรือแรงผลักดันให้คนประพฤติแสดงออกในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร เป็นไปในทิศทางใด คือค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะค่านิยมของสังคมหมายถึงสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้หรือปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น เป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนยกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของ หรืออีกนัยหนึ่งค่านิยมทางสังคมเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม^{๑๑} การแสดงออกทางการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนส่วนหนึ่งจึงมีผลมาจากค่านิยมของคนในสังคมนั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น ค่านิยมในทางสังคมมีอิทธิพลต่อการไปหรือไม่ไปใช้สิทธิของตน และลักษณะของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งว่าจะยึดหลักอะไรเป็นเกณฑ์

สำหรับค่านิยมทางสังคมที่มีผลต่อลักษณะของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนัน -

^{๑๐} กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

^{๑๑} ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี. โรงพิมพ์เลียงเวียงจงเจริญ, ๒๕๑๕. หน้า ๘๘.

ผู้ใหญ่มานมีหลายประการที่สำคัญ ได้แก่

๑.๑ การเชื่อผู้นำ โดยลักษณะการรวมตัวของสมาชิกในสังคมจำเป็น -
 ต้องมีผู้นำและจากการปกครองของไทยในอดีตจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
 ๒๔๗๕ เป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราช มีผลทำให้ชีวิตคนไทยผูกพันอยู่กับผู้นำตลอดมา เห็น
 ความจำเป็นจะต้องมีผู้นำโดยเฉพาะสังคมชนบทในระดับตำบลและหมู่บ้าน ถือว่าผู้นำเป็น
 สิ่งจำเป็นจะขาดเสียไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในตำบลและหมู่บ้านของคน ประชาชน
 จึงสนใจและปรารถนาเข้ามีส่วนร่วม และจากค่านิยมในการเชื่อผู้นำและผู้มีอำนาจของ
 ประชาชนในชนบท ประชาชนจะเชื่อฟังปฏิบัติตามเมื่อผู้นำหรือผู้มีอำนาจขอร้องให้ปฏิบัติ
 สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยการขอร้องจากเจ้าหน้าที่และผู้นำทอง-
 ดินในระดับต่าง ๆ จึงมีจำนวนไม่น้อย กล่าวคือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพราะ
 ได้รับความขอร้องจากเจ้าหน้าที่และผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู พระ ถึงร้อยละ
 ๔๗.๐๔ ^{๑๒} และไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านควบเหตุผลเดียวกันร้อยละ
 ๗.๑๔ ^{๑๓}

๑.๒ การยกย่องความมั่งคั่ง คนไทยส่วนใหญ่นิยมว่า เงินหรือความร่ำรวย
 ของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ ^{๑๔} บุคคลใดร่ำรวยหรือมีฐานะทางการเงินดีมักจะได้รับยกย่อง
 และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือจากบุคคลทั่วไป การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนหนึ่ง เห็นได้จากฐานะ
 ทางเศรษฐกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยเฉลี่ยสูงกว่าของประชาชนในตำบลและหมู่บ้านนั้น ^{๑๕}

^{๑๒} ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบ
 ประชาธิปไตย, เรื่องเคิม, หน้า ๘๗.

^{๑๓} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน,
เรื่องเคิม, หน้า ๑๕

^{๑๔} ไพฑูรย์ เกรือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย, เรื่องเคิม, หน้า ๘๑.

^{๑๕} อมร รักษาสัตย์และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่องกำนัน : บุคลิกภาพและทัศนคติ,
 ไม่ปรากฏแหล่งที่พิมพ์, ๒๕๑๐. หน้า ๑๐๓.

๑.๓ การยกย่องอาวุโส ความอาวุโสหรือความเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นค่านิยมของสังคมไทย ใดแก่ การมีตำแหน่งฐานะทางสังคมสูง บุคคลที่รับราชการนาน และผู้ที่สูงอายุ คนไทยได้รับการสั่งสอนปลูกฝังนิสัยมาแต่เยาว์วัย ให้นับถือ ยกย่อง เชื้อพั่ง และให้เกียรติผู้อาวุโส เพราะสังคมไทยถือว่าผู้ใหญ่อายุมาก ทำงานมานาน ใครุ้ใคร่เห็นประสมการณ์ในชีวิตมากหรือผ่านโลกมามาก ยอมเป็นผู้ที่ฉลาดสุขุมและเข้าใจโลกอย่างลึกซึ้ง ๑๖ สามารถเป็นผู้นำได้ดีกว่าคนหนุ่มหรือผู้เยาว์ ค่านิยมอันนี้จึงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยตรง จะเห็นได้ว่าอายุเฉลี่ยของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในช่วง ๔๔ - ๕๑ ปี ๑๗ ซึ่งบุคคลในช่วงอายุดังกล่าวถือว่าเป็นผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส

๑.๔ การยกย่องผู้มีความรู้ จากการพัฒนาการศึกษาคณะการศึกษาของไทยยังอยู่ในวงแคบไม่ถึง ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษา คนใดได้มีโอกาสเรียนหนังสือหรือได้รับการศึกษาไม่ว่าจะจากวัดหรือจากสถาบันการศึกษาอื่นใด จะได้รับการยกย่องเชิดชูจากประชาชน ถือว่าผู้มีการศึกษาหรือผู้มีความรู้เป็นผู้มีเกียรติของสังคม และเชื่อว่าผู้มีความรู้ย่อมหมายถึงการเป็นผู้มีความสามารถในการเป็นผู้นำควย และจากการที่สังคมชนบทส่วนใหญ่ขาดผู้มีความรู้ จากการสำรวจทัศนคติในการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ปรากฏว่าประชาชนที่ได้รับการสำรวจในภาคต่าง ๆ โดยเฉลี่ยร้อยละ ๕๗.๒๓ แสดงความรู้สึกและความต้องการจะเลือกคนที่มีความรู้เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๑๘ ความรู้ที่ประชาชนต้องการนี้ไม่ใ้ไหนหมายความว่าเฉพาะความรู้ภายนอกเขียนไ้ไหนั้น แต่ยังเป็นความรู้ในเรื่องประกอบอาชีพพื้นฐานในท้องถิ่น และความสามารถที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านและสามารถเป็นตัวแทนในการติดต่อกับหน่วยราชการใ้ช้กัควย ๑๙

๑๖ ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๕๔.

๑๗ อมร รักชาติชัยและคณะ, รายงานการวิจัยเรื่องกำนัน : บุคลิกภาพและทัศนคติ, เรื่องเดิม, หน้า ๓๑.

๑๘ รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า ๕๓.

๑๙ รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า ๕๒.

๑.๕ การยกย่องความกตัญญูของคุณ คนไทยได้รับการปลูกฝังให้รู้จักกตัญญูและ
 รำลึกถึงบุคคลที่มพระคุณมาตั้งแต่เด็ก คนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดีในสังคมคือคนที่รู้จัก
 กตัญญูคุณต่อผู้ที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูล การทำลายล้างและการแสดงออกถึงการไม่บุญคุณจะ
 ใ้ได้รับโทษและใ้ได้รับการตำหนิติเตียนอย่างมหนักจากสังคม ๒๐ ค้วยเหตุนี้คนไทยจึงมักจะหา
 ทางช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่เคยมีพระคุณต่อตนอยู่เสมอถ้ามีโอกาสและจังหวะอำนวย ในการ
 เลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน หากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคนที่เคยให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน
 เสมอ ๆ มักจะได้รับการเลือกตั้งเสมอแม้ว่าบุคคลนั้นจะมีลักษณะบางประการบกพร่องไม่เหมาะ
 สมบางก็ตาม

๓. ระบบเครือญาติและระบบพรรคพวก

ลักษณะทางสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางการเมืองที่สำคัญอีก
 ประการหนึ่ง คือ ลักษณะความสัมพันธ์ความเครือญาติ การนับญาติของสังคมไทยเป็นไปอย่าง
 กว้างขวางและมีความผูกพันอย่างเหนียวแน่น ให้ความนับถือทั้งญาติทางสายเลือดและทาง
 สายสมรสเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบท ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกใน
 สังคมเป็นแบบปฐมนุฏี การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใกล้เคียงกัน มีสถาบันอันเป็นจตุรรมแห่งเดียว
 กัน เช่น วัด ร้านค้า มีการพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในบาง
 ครั้งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นญาติกันในทางสายเลือดหรือทางสายสมรสก็ตาม แต่จากความใกล้ชิด
 และความผูกพันทางจิตใจซึ่งกันและกันดังกล่าว ก็ถือเป็นเสมือนญาติหรือพรรคพวกของตน

จากลักษณะความผูกพันทางคานเครือญาติและระบบพรรคพวกดังกล่าว คนไทยมัก
 จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลญาติและพรรคพวกของตนเสมอเมื่อมีโอกาสอำนวย ไม่ว่าจะ
 ช่วยเหลืออื่น ๆ จะถูกตองตามทำนองคลองธรรมหรือไม่ก็ตาม และใ้ให้การช่วยเหลือตั้งแต่
 เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จนกระทั่งเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การช่วยเหลือเรื่องทรัพย์สินเงินทอง
 การช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อหน่วยราชการ การช่วยเหลือฝากฝังใ้เข้าศึกษาต่อ
 ในสถาบันการศึกษาและการฝากเขาทำงานในหน่วยราชการ

สำหรับการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่
 ในตำบลหรือหมู่บ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์รู้จักกัน ส่วนใหญ่เป็นญาติซึ่งสามารถนับกันถึง-

ในทางใดทางหนึ่งหรือไม่ก็นับถือเป็นญาติเพื่อนบ้านกัน อิทธิพลของความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีผลต่อการตัดสินใจไปและไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน กล่าวคือ ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นญาติสนิทหรือเป็นพรรคพวกของตน ด้วยความสัมพันธ์ใกล้ชิดและอยากสนับสนุนช่วยเหลือให้ใครก็ตามหนึ่ง จึงไปลงคะแนนเสียงให้บุคคลนั้น จากการศึกษาผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มาก พบว่าไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วยเหตุผลดังกล่าวถึงร้อยละ ๕.๓๖ จากจำนวนตัวอย่าง ๑,๑๗๖ ราย ^{๒๑} และในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคน แต่ละคนก็เป็นญาติพี่น้องของตนหรือเป็นพรรคพวกที่ใกล้ชิดสนิทกับตน ด้วยความเกรงใจ ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประสบความสำเร็จที่จะตัดสินใจลงคะแนนให้คนใดคนหนึ่งได้ จึงมักแก้ปัญหาด้วยการไม่ใช้สิทธิออกเสียง จากการศึกษาถึงเหตุผลของผู้ไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มาก ๔๔๓ ราย มีผู้ไม่ใช้สิทธิออกเสียงเพราะไม่ทราบจะเลือกใคร แต่ละคนต่างก็เป็นญาติหรือมีความสัมพันธ์กับตน ถึงร้อยละ ๖.๑๐ ^{๒๒} และจากการศึกษาถึงเหตุผลของการไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มากในตำบลค้างพูกและตำบลลำโรง อำเภอโนนไทย จำนวน ๕๐ ราย ตอบว่าไม่ได้ไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ ร้อยละ ๓.๗๕

ภาระหน้าที่และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มากของประชาชนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ภาระหน้าที่และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม ร้อยละ ๔๔ ของประชากรไทยมีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ^{๒๓} แต่จากการขาดแคลนความรู้ทางเทคนิค ขาดแคลนเครื่องมือและทุน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนไทยจึงเป็นแบบดั้งเดิม ต้องใช้เวลาและแรงงานของตนเป็นส่วนใหญ่ และต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก เป็นเหตุให้ได้ผลผลิตและรายได้ในเกณฑ์ต่ำ และจากตรรกะนี้ค่าครองชีพสูงขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ฐานะของประชาชนยากจน -

^{๒๑} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มาก, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕.

^{๒๒} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำหนดผู้ใหญ่มาก, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕.

^{๒๓} กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๒๗.

ต้องคืนรถมาหาเลี้ยงชีพตลอดเวลา การใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกังวลกับการหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เช่นนี้ มีผลทำให้ประชาชนขาดความสนใจทางการเมือง และไม่มีเวลาในการเข้าร่วมในทางการเมืองการปกครอง ^{๒๔}

ตามระเบียบการเลือกตั้งกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้เลือกตั้งตามวาระหรือกำหนดเวลาที่แน่นอน จะจัดให้มีการเลือกตั้งในตำบลหรือหมู่บ้านใดก็ตามเมื่อกำหนดหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลหรือหมู่บ้านวางลงด้วยการเกษียณอายุ การลาออก ถูกปลดออก หรือตายเท่านั้น และทางอำเภอผู้รับผิดชอบจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งภายในเวลาที่กำหนดไว้ กล่าวคือเลือกตั้งกำหนดต้องกระทำภายในเวลา ๖๐ วัน และเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านกระทำภายในเวลา ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ตำแหน่งวางลง วันและเวลาของการเลือกตั้งอาจจะตรงกับฤกษ์การเพาะปลูก ฤกษ์การเก็บเกี่ยว ฤกษ์การปักดำ หรือฤกษ์แล้งอันเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนอพยพไปทำมาหากินในต่างถิ่นเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนต้องทำงานเต็มเวลาและเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่อยู่ในบ้าน ทางอำเภอผู้รับผิดชอบไม่สามารถจะกำหนดวันเวลาหลีกเลี่ยงภาระหน้าที่และความจำเป็นของประชาชนดังกล่าวได้ เพราะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบที่วางไว้

จากสาเหตุดังกล่าว มีผลทำให้ประชาชนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งไม่สามารถไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านได้ จากการศึกษายูไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวน ๔๔๓ ราย ให้เหตุผลว่ามีภาระจำเป็นถึงร้อยละ ๓๔.๕๔ ^{๒๕} และจากการศึกษาในตำบลคางพลูและตำบลลำโรง อำเภอโนนไทย มีภาระจำเป็นไปใช้สิทธิออกเสียงไม่ได้ในอัตราส่วนร้อยละใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ ๓๑.๒๕

อิทธิพลและการให้สินจ้างรางวัล

กำหนดผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งซึ่งชาวบ้านโดยทั่วไปยอมรับว่ามีเกียรติในสังคม ผู้ได้รับตำแหน่งดังกล่าวจะได้รับความเคารพนับถือและเกรงอกเกรงใจจากชาวบ้าน นอกจากนี้ แม้จะได้รับค่าตอบแทนจากทางราชการเป็นเงินเดือนค่อนข้างน้อย แต่ก็ได้รับสิทธิพิเศษ

^{๒๔} ไสว ศรีเมฆรัตน์, "การพัฒนาพลเมืองในระบบประชาธิปไตย", วารสารสังคมศาสตร์, (ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๓), หน้า ๗๐.

^{๒๕} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕.

หลายประการ เช่น ไคลดคาโดยสารรถไฟครั้งราคา ได้รับเงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน บุตรและคารักยาพยาบาล ยิ่งไปกว่านั้นการติดตอราชการ กำนันผู้ใหญ่บ้านได้รับความ สะดวกกว่าประชาชนโดยทั่วไปในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการคนหนึ่ง ได้ใกล้ชิด กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในระดับอำเภอและจังหวัด ค่วยเหตุนั้นตำแหน่งดังกล่าวจึงเป็นที่ปรารถนาของชาวชนบท ก่อนถึงวันเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างก็แย่งชิงหาสมัครพรรคพวกในตำบลและหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนตน วิธีการในการหาเสียงหรือหาผู้สนับสนุน กระทำแตกต่างจากการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือส่วนใหญ่ใช้วิธีการเลี้ยงสุรอาอาหาร การหาหัวคะแนน การขอรองเป็นรายบุคคลและการจัดรถรับส่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังหน่วยเลือกตั้ง ไม่ปรากฏว่ามีการหาเสียงโดยการปราศรัยในที่ชุมนุมชนหรือการหาเสียงโดยการพิมพ์ใบปลิวหรือโปสเตอร์แต่อย่างใด

จากการศึกษาผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๑,๑๗๖ ราย มีเพียง ๓ ราย หรือร้อยละ ๐.๒๖ ไปใช้สิทธิเพราะได้รับสินจ้างรางวัล และมีเพียง ๑ ราย หรือร้อยละ ๐.๐๓ ไปใช้สิทธิออกเสียงเพราะถูกบังคับ^{๒๖} จากการศึกษากฎมการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลคางพลูและตำบลสำโรง ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพราะหวังสินจ้างรางวัลร้อยละ ๕.๒๖ และถูกข่มขู่บีบบังคับร้อยละ ๒.๖๓ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนน้อยที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งค่วยเหตุผลดังกล่าวก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลและการหวังในสินจ้างรางวัลเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน

การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

การดำเนินการเลือกตั้งให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยตามเป้าหมาย ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้ง และฝ่ายประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้ง กล่าวคือฝ่ายเจ้าหน้าที่จะต้องรู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายและวิธีการดำเนินการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ฝ่ายประชาชนซึ่งเป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทของตนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เข้าใจวิธีการลงคะแนนเสียง และการควบคุมการเลือกตั้งให้ยุติธรรม

^{๒๖} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕.

จะต้องรู้ระเบียบและขอปฏิบัติในการเลือกตั้ง และที่สำคัญคือจะต้องรู้กำหนดวันเวลาและสถานที่เลือกตั้ง การที่ทั้งสองฝ่ายจะรู้และเข้าใจถูกต้องตรงกัน ทำได้โดยการกำหนดแผนและวิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมรัดกุม

มีผู้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ไว้หลายอย่าง เช่น หมายถึงการกระทำหรือคำพูดหรือสถานการณ์ใด ๆ ก็ตามที่มีอิทธิพลจูงใจให้ประชาชนเห็นด้วยช่วยสนับสนุน หรือการประชาสัมพันธ์หมายถึงการเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนทราบ ชักชวนให้ประชาชนเห็นชอบ แล้วสนับสนุนโดยการประสานแนวความคิดของเราให้สอดคล้องกับประชาชน ^{๒๓} หรือหมายถึงกิจการที่วางแผนไว้เพื่อแจ้งเรื่องราวข้อเท็จจริง แนวความคิด และนโยบายต่าง ๆ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น ทางหนังสือพิมพ์ ทางเวทีการแสดง ทางวิทยุกระจายเสียง ภาพยนต์ การประชาสัมพันธ์เป็นการร่วมกันระหวางการโฆษณาและการประกาศแจ้งความหรือใช้วิธีการทั้งสองอย่างร่วมกัน ^{๒๔}

อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วการประชาสัมพันธ์ หมายถึงวิธีการแจ้งข่าวสารให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ รวมทั้งชักชวนกระตุ้นให้เห็นด้วยช่วยสนับสนุนในกิจการที่ตนต้องการโดยการวางแผนไว้นานอน และฟังความคิดเห็น สิ่งเกตหาที่ของผูรับข่าวในขณะเดียวกันด้วย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการใหม่ให้โดยลดียิ่งขึ้น

จากความหมายของการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นต่อการเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งเป็นการปฏิบัติการร่วมกันของเจ้าหน้าที่กับประชาชนโดยตรง ประชาชนจะต้องทราบบทบาทของตนในการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการเลือกตั้งจะต้องชี้แจงให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบวิธีการปฏิบัติในการลงคะแนนเสียง ชี้แจงให้ทราบถึงหมายกำหนดการที่แน่นอนและสถานที่ของการเลือกตั้ง และจะต้องหาวิธีการชักจูงหรือกระตุ้นให้ประชาชนมาร่วมในการเลือกตั้งโดยการมาลงคะแนนเสียงให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทน-

^{๒๓} อรุณ งามคี, ความหมายของการประชาสัมพันธ์, เอกสารโรเนียวประกอบการสอนหลักสูตรการประชาสัมพันธ์ฝ่ายอำนวยการ โรงเรียนการประชาสัมพันธ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, หน้า ๑.

^{๒๔} กองวิชาการ, "การประชาสัมพันธ์", นิตยสารพัฒนาชุมชน, (เล่มที่ ๒ ตอน ๒ ฉบับพิเศษ ๒๕๐๖) หน้า ๓๖.

ราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล หรือการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบการเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการจัดการประชามติสัมพันธ์ไว้ แต่ปรากฏว่าการประชามติสัมพันธ์การเลือกตั้งจะกระทำกันอย่างกว้างขวางแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับขอบเขตและความสำคัญของการเลือกตั้งนั้น ๆ ถ้าเป็นการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่สำคัญในระดับประเทศ การดำเนินงานประชามติสัมพันธ์จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการวางแผนงานที่แน่นอนและรัดกุม ใช้วิธีการเผยแพร่และกระตุ้นชักจูงใจให้ประชาชนทราบและเข้ามีส่วนร่วมโดยของทางต่าง ๆ ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หรือแม่แต่การออกหนังสือเชิญชวนถึงตัวบุคคลโดยตรง

สำหรับการประชามติสัมพันธ์การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นการเลือกตั้งในระดับตำบลหรือหมู่บ้านหนึ่ง ๆ นั้น มีขอบข่ายการประชามติสัมพันธ์อยู่ในวงแคบ และทางกระทรวงมหาดไทยไม่ได้กำหนดแผนงานการประชามติสัมพันธ์ให้อำเภอซึ่งรับผิดชอบการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้โดยเฉพาะ มีแต่เพียงกำหนดวิธีการชี้แจงให้ประชาชนทราบในระเบียบการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือ ๒๘

๑. การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

๑.๑ การปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ทางอำเภอผู้รับผิดชอบการเลือกตั้ง จะต้องจัดทำประกาศกำหนดวัน เวลา และสถานที่เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ซึ่งข้อความสำคัญมีเพียงประกาศให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาประชุมเพื่อทำการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านตามวัน เดือน ปี เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้เท่านั้น

๑.๒ การชี้แจงในวันเลือกตั้ง ก่อนทำการเลือกตั้ง กำหนดให้นายอำเภอหรือผู้ได้รับมอบหมายชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง และวิธีการเลือกตั้ง ในที่ประชุมหมู่บ้านทำการเลือกตั้ง

๑.๓ การปิดประกาศให้ประชาชนทราบหลังจากการเลือกตั้ง หลังจากการเลือกตั้งนายอำเภอจะต้องจัดทำประกาศผลการเลือกตั้งปิดไว้ ณ ที่ทำการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ

๒. การเลือกตั้งกำนัน

๒.๑ การปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตามระเบียบที่กำหนดให้ นายอำเภอจัดทำประกาศตามแบบที่กำหนดไว้ต่อไปนี้ ปิดไว้ในตำบลที่มีการเลือกตั้ง

๒.๑.๑ ประกาศเรื่องวันเลือกตั้งกำนันและระยะเวลารับสมัคร (กน.๑)

๒.๑.๒ ประกาศเรื่องกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง (กน.๒)

๒.๑.๓ ประกาศเรื่องบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พร้อมหมายเลข ประจำตัว (กน.๔)

๒.๒ การชี้แจงในวันเลือกตั้ง นายอำเภอหรือผู้ได้รับมอบหมายจะต้องชี้แจง วัตถุประสงค์ในการเลือกตั้งและวิธีการเลือกตั้งให้ผู้นมาสิทธิเลือกตั้งทราบ

๒.๓ การปิดประกาศให้ประชาชนทราบหลังการเลือกตั้ง ประกาศซึ่งจะต้อง ปิดในสถานที่เลือกตั้งหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว มีดังนี้

๒.๓.๑ ประกาศผลการนับคะแนน (กน.๗)

๒.๓.๒ ประกาศเรื่องผลการเลือกตั้งกำนัน (กน.๘) หรือผลการเลือกตั้ง กรณีไม่ต้องการเลือกตั้ง (กน.๘) ใดๆอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณี

จากลักษณะการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพียง ชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบเฉพาะว่ามีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่ว่าที่ไหน เมื่อไร โดยการ จัดทำหนังสือราชการประกาศในเขตตำบลหรือหมู่บ้านเพียงจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น ส่วนใหญ่ ประกาศของทางราชการปิดไว้ที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเพียงแห่งเดียว ขอความในประกาศ ของทางราชการดังกล่าวก็ไม่ได้มีลักษณะที่จะจูงใจให้ประชาชนสนใจอ่าน และการชี้แจงความ มุ่งหมายและวิธีการเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ กฎหมายกำหนดให้ชี้แจงในที่ประชุมหมู่บ้าน สิทธิเลือกตั้ง ก่อนจะทำการลงคะแนนเสียงนั้น ในทางปฏิบัติไม่สามารถชี้แจงให้ประชาชน ทราบโดยทั่วถึงกันได้ เพราะบางคนมีธุระจำเป็นมาลงคะแนนไม่ทันเวลา หรือมาสาย จะ ไม่มีโอกาสทราบคำชี้แจงนั้น ๆ ได้

ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งจำเป็นบางอย่าง เช่น บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กฎหมายไม่ได้ กำหนดให้ทางอำเภอประกาศล่วงหน้าให้ประชาชนทราบ ประชาชนจึงไม่สามารถตรวจสอบ ได้ว่าตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ กำหนดแต่เพียงให้ นายอำเภอหรือผู้ได้รับมอบหมายชี้แจงในที่

ประชุมผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และทำการตรวจสอบว่ามีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ก่อนจะลงคะแนนเสียงเท่านั้น จึงมีผลทำให้ประชาชนไม่ทราบสิทธิของตนล่วงหน้า ไม่ได้เตรียมตัวสำหรับใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และบางคนคิดว่าตนเองมีสิทธิ มีความมุ่งหมายที่จะไปใช้สิทธิของตน แต่เมื่อได้รับคำสั่งจากนายอำเภอหรือตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้วก็ต้องผิดหวัง เพราะไม่มีชื่อของตนอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น จะขอเพิ่มก็ทำไม่ได้เพราะไม่ได้เตรียมหลักฐานไว้ ทำให้เสียทั้งกำลังใจและเวลา

โดยสรุป ลักษณะการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน กระทำแต่เพียงการแจ้งให้ประชาชนทราบในรูปของหนังสือราชการเท่านั้น และเป็นการแจ้งให้ทราบเพียงบางเรื่อง มีสิ่งจำเป็นบางอย่างไม่ได้ประกาศให้ประชาชนทราบดังกล่าว นอกเหนือจากนี้ไม่ได้กำหนดให้ทางอำเภอปฏิบัติแต่อย่างใด เช่น การประกาศให้ประชาชนทราบโดยการจัดทำเอกสารหรือคู่มือการเลือกตั้งเพิ่มเติม การเขียนข้อความประกาศหรือการจัดหน่วยเคลื่อนที่ออกประกาศและไม่ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบกระสุนหรือกระทำการในลักษณะชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพิ่มเติม จากการสำรวจประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงพบว่ามีประชาชนถึงร้อยละ ๑๘.๘๖ ไม่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพราะไม่ทราบว่ามี การเลือกตั้งในหมู่บ้านของตน และจากการที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขาดการกระสุนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์หรือไม่เห็นความจำเป็น ร้อยละ ๑.๑๓^{๓๐} และจากการศึกษากรณีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลคางพาด และตำบลสำโรง อำเภอโนนไทย ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิของตนเพราะไม่ทราบว่ามี การเลือกตั้ง ร้อยละ ๒๑.๒๕ และเพราะไม่เห็นความจำเป็นของการเลือกตั้ง ร้อยละ ๗.๕๐

ระยะทางและความสะดวกในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

การที่ประชาชนจะใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากหรือน้อย ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและความสะดวกในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง จากการศึกษา

^{๓๐} กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการปรับปรุงการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕

ถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางและความสะดวกกับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนด
ในตำบลคงพล พบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านที่ตงหน่วยเลือกตั้ง มาลง
คะแนนเสียงมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่ใช่ที่ตงหน่วยเลือกตั้ง หมู่บ้านที่ห่างออกไป จำนวนผู้มาลง
คะแนนเสียงยิ่งน้อยลงตามลำดับ แต่ในบางหมู่บ้านถึงแม้จะอยู่ห่างไกล หากในวันเลือกตั้ง
มีรถยนต์คอยอำนวยความสะดวกรับส่งมายังหน่วยเลือกตั้ง ก็ย่อมจะมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง
เพิ่มขึ้นบ้าง อย่างไรก็ตามก็พอสรุปได้ว่า ระยะทางและความสะดวกในการเดินทางมา
หน่วยเลือกตั้ง ก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ
ผู้ที่อยู่ไกลเขตเลือกตั้งมักจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกลหน่วยเลือกตั้ง
ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางและความสะดวกในการเดินทางมา
หน่วยเลือกตั้งกับจำนวนร้อยละของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำหนด

หมู่บ้าน	ระยะทางจากหมู่บ้าน มาหน่วยเลือกตั้ง(กม.)	ความสะดวก ในการเดินทาง	จำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง	ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	
				จำนวน	ร้อยละ
หมู่ที่ ๑	๑	เดิน รถประจำทาง	๒๙๓	๗๙	๒๖.๙๖
หมู่ที่ ๒	๕	เดิน มีรถรับส่ง	๖๑๕	๘๔	๑๓.๖๖
หมู่ที่ ๓	ที่ตงหน่วยเลือกตั้ง	---	๔๘๖	๑๕๑	๓๑.๐๗
หมู่ที่ ๔	๓	เดิน	๓๗๖	๓๔	๙.๐๔
หมู่ที่ ๕	๗	เดิน มีรถรับส่ง	๔๒๗	๒๔	๕.๖๒
หมู่ที่ ๖	๕	เดิน	๓๕๗	๑๒	๓.๓๖
จำนวนรวม			๒,๕๕๓	๓๘๔	๑๕.๐๔

หลักเกณฑ์การเลือกตั้งและระเบียบวิธีการปฏิบัติในการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวกับประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ปัจจัยทางคานสั้งคม และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น อิทธิพล ภาระหน้าที่และความจำเป็นทางเศรษฐกิจแล้ว หลักเกณฑ์การเลือกตั้งและระเบียบวิธีการปฏิบัติในการเลือกตั้งซึ่งกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด บางประการก็มีผลต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีอิทธิพลทำให้ประชาชนไปหรือไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงใด เช่นเดียวกัน หลักเกณฑ์การเลือกตั้งและระเบียบวิธีการปฏิบัติในการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนที่สำคัญ ๆ ได้แก่

๑. การไม่มีกำหนดระยะเวลาอยู่ในตำแหน่ง

ตามหลักการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ผู้ได้รับเลือกตั้ง นอกจากจะเป็นบุคคลที่คนส่วนใหญ่เห็นชอบแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ระยะเวลาการปฏิบัติงานภายในระยะเวลาจำกัด และใดกำหนดไว้อย่างแน่นอน ซึ่งส่วนมากนิยามกำหนดระยะเวลา ๓ - ๕ ปี เมื่อหมดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ได้รับเลือกตั้งหรือผู้ปกครองจะต้องเสนอตัวให้ประชาชนได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า สมควรให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกหรือไม่ หากประชาชนไม่ยินยอม ผู้ปกครองหรือผู้ได้รับเลือกตั้งคนนั้นจะต้องออกจากตำแหน่งไป บุคคลอื่นที่ประชาชนเห็นชอบเข้ามารับตำแหน่งแทน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบผลงาน ความสามารถของผู้ปกครอง และเป็นการให้สิทธิประชาชนเปลี่ยนตัวได้หากเห็นว่าไม่เหมาะสม^{๓๑} สำหรับตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วสามารถอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งเกษียณอายุซึ่งกำหนดไว้ ๖๐ ปีบริบูรณ์ หมายความว่าก่อนจะครบอายุดังกล่าวหรือไม่ถูกผู้วาระการจ้งหวัดให้ออกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือประชาชนในหมู่บ้านรวมตัวกันไม่นอยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งร้องขอให้ออก ซึ่งในสองกรณีหลังมีผลในทางการปฏิบัติ^{๓๒} ประชาชนจะไม่มีโอกาสเลือกตั้งเพื่อเปลี่ยนตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านใหม่เลย ซึ่งนอกจากจะขัดต่อหลักการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังทำให้ประชาชนขาดความ-

^{๓๑} กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๖

^{๓๒} ส้ารวย ฟิงประสิทธิ์, การปรับปรุงกำนันผู้ใหญ่บ้าน, เอกสารการวิจัยการปฏิบัติงานเสนาวิทยาลัยการปกครอง, โรเนียว, ๒๕๑๗. หน้า ๑๘

กระตือรือร้น มีความรู้สึกเฉยชาไม่อยากจะมาใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งอีกด้วย

๒. การสมัครรับเลือกตั้ง

การสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งกำนันและตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีวิธีการแตกต่างกัน กล่าวคือ ตำแหน่งกำนัน ผู้ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งสามารถจะสมัครไว้ล่วงหน้าได้ ณ ที่ว่าการอำเภอ โดยนายอำเภอจะทำการตรวจสอบคุณสมบัติ ให้เขื่อนหมายประจำตัว และประกาศให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบล่วงหน้า แต่การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ใช้วิธีการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเสนอชื่อบุคคลที่ตนเห็นว่าเหมาะสม เข้ารับการเลือกตั้งในที่ที่ประชุมผู้มีสิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้ทำให้ผู้ถูกเสนอชื่อไม่มีโอกาสหาเสียงหรือแถลงนโยบายของตนได้ มีผลทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่มีโอกาสพิจารณาผู้ถูกเสนอชื่อแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่มีโอกาสทราบหลักการและนโยบาย การพิจารณาตัดสินเลือกตั้ง จึงมักจะพิจารณาเลือกโดยความสัมพันธส่วนตัวหรือเลือกคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าหลักการและนโยบาย

หากพิจารณาในด้านการประชาสัมพันธ์ การชักชวนและการกระตุ้นให้ประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนช่วยในการกระตุ้นชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิได้มาก ซึ่งอาจจะโดยการขอร้องเป็นการส่วนตัว การโฆษณาหาเสียงด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการศึกษากรณีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลคางพลูและตำบลสำโรง อำเภอโนนไทย มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจากการขอร้องของผู้สมัครรับเลือกตั้งถึงร้อยละ ๑๘.๑๒ สำหรับการให้วิธีการเสนอชื่อผู้เข้าแข่งขันในวันเลือกตั้งในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแทนการสมัครรับเลือกตั้งล่วงหน้า ผู้ถูกเสนอชื่อจึงมีโอกาสไปช่วยกระตุ้นชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าการรับสมัครล่วงหน้า

๓. วิธีการลงคะแนนเสียง

วิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สามารถกระทำได้ ๒ วิธีคือ โดยปรกติให้ใช้วิธีการลงคะแนนเสียงโดยเปิดเผย เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนมากร้องขอให้กระทำโดยวิธีลับ ก็ให้ออกเสียงโดยวิธีลับ สำหรับการเลือกตั้งกำนัน กฎหมายกำหนดให้ลงคะแนนเสียงโดยวิธีลับได้เพียงวิธีเดียว ในการลงคะแนนเสียงโดยวิธีเปิดเผยนั้น กระทำโดยการจัดแบ่งส่วนสถานที่ประชุมออกเป็นส่วน ๆ เท่ากับจำนวนผู้ถูกเสนอชื่อ ให้อยู่ห่างกันพอสมควร และจัดป้ายชื่อผู้ถูกเสนอชื่อแต่ละคนไว้ประจำแต่ละส่วนนั้น แล้วให้ประชาชนกรรมการเลือกตั้ง

ประกาศให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกย้ายเข้าไปยืนในส่วนของผู้คนที่ตนประสงค์จะเลือก การใช้วิธีการเช่นนี้ มีผลต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนหลายประการ กล่าวคือ

๓.๑ โดยปรกตินิสัยของคนไทยโดยเฉพาะชาวชนบทเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าแสดงออกในที่ชุมนุมชน ในกรณีที่ต้องออกไปยืนตามส่วนที่จัดไว้และรอนจนกระทั่งตรวจนับคะแนน อาจมีผลทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนไม่กล้าออกเสียง

๓.๒ จากลักษณะนิสัยของคนไทยมักจะเกรงใจคนอื่น โดยเฉพาะญาติ เพื่อนสนิท หรือคนที่เคยให้ความช่วยเหลืออุปการะมาก่อน ในกรณีที่ผู้ถูกเสนอชื่อเป็นญาติของตนหรือเพื่อนสนิทหรือคนที่เคยให้ความช่วยเหลือหลาย ๆ คน ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่กล้าออกเสียงให้ใคร

๓.๓ คิวเหตุการณ์การลงคะแนนเสียงโดยวิธีการเปิดเผย ทำให้มีการตรวจสอบใ้ควาลงคะแนนเสียงใหญ่โต ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ใคร่รับสินบนหรือถูกข่มขู่หรือถูกบีบบังคับให้ลงคะแนนเสียงแก่บุคคลใดไว้ ก็จะต้องลงคะแนนเสียงตามที่ใคร่รับสินบนหรือถูกบีบบังคับ แทนที่จะลงคะแนนเสียงใดโดยอิสระเสรี

๔. การไม่กำหนดเวลาการลงคะแนนเสียง

การกำหนดเวลาการลงคะแนนเสียงกำหนดให้เปิดปิดการลงคะแนนไว้แน่นอนในเวลา ๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ นาฬิกา^{๓๓} สำหรับการเลือกตั้งผู้ใหญบ้านไม่ได้กำหนดเวลาปิดการลงคะแนนเสียงไว้ กำหนดแต่เพียงให้เรียกประชุมผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพื่อทำการเลือกตั้งในวันและเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อนายอำเภอหรือผู้ได้รับมอบหมายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งวิธีการออกเสียงแล้ว ให้ทำการออกเสียงโดยการแยกไปอยู่ตามส่วนของผู้ถูกเสนอชื่อและนับคะแนน การไม่ได้กำหนดเวลาการออกเสียงหรือลงคะแนนเสียงดังกล่าว มีผลให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีธุระจำเป็นมาลงคะแนนเสียงไม่ได้เวลานั้นหรือมาไม่ทันการเลือกตั้ง จะไม่มีโอกาสใช้สิทธิออกเสียงของตน

^{๓๓} สํารวย พึ่งประสิทธิ์, การปรับปรุงกํานันผู้ใหญบ้าน, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕

สรุป

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนให้ความสนใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเปรียบเทียบต่ำกว่าจำนวนร้อยละของการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในทุกครั้ง ทั้ง ๆ ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นผู้บริหารในระดับเบื้องต้นและเป็นผู้แทนที่ประชาชนสามารถพึ่งพาอาศัยได้ทั้งในเรื่องส่วนตัว ในเรื่องส่วนรวมและในการติดต่อกับหน่วยราชการ ประชาชนน่าจะเห็นความสำคัญของตำแหน่งดังกล่าวและสนใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าที่เป็นอยู่

การที่ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในอัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำ ดังกล่าว จากการศึกษาค้นคว้าเป็นเพราะปัจจัยอันเป็นอุปสรรคต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหลายประการ ทั้งปัจจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชนเอง ปัจจัยอันเกิดจากกฎหมายระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้ง และปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้งของผู้รับผิดชอบ ซึ่งได้แก่การขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองการปกครองของประชาชน การมีภาระกิจของประชาชนซึ่งไม่สามารถไปลงคะแนนเสียงได้ การขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ความยากลำบากในการไปลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้ง เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จากการศึกษาค้นคว้าแม้อาจมีประชาชนจะไปเลือกตั้งเพราะต้องการไปใช้สิทธิของตน แต่ความต้องการใช้สิทธินั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากความสำนึกและความเข้าใจในกลไกทางการเมืองอย่างแท้จริง และส่วนหนึ่งไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร ไปเลือกตั้งเพราะถูกชักชวนหวังในสินจ้างรางวัล และเพราะเกรงกลัวอิทธิพล ในเรื่องการตัดสินใจเลือกตั้งนั้น ประชาชนส่วนใหญ่มิได้อัดตัวบุคคล การเคารพอาวุโส การรู้จักใกล้ชิดกันมากกว่าพิจารณาเลือกหลักการและนโยบาย

